herpy

SKÖLDPADDOR

Trachemys scripta

Trachemys scripta är en dagaktiv, halvakvatisk sköldpadda från sydöstra och centrala USA och nordöstra Mexiko. Ryggskölden blir upp till cirka 30 cm, och djuret kan leva i över 40 år. Ett fullvuxet djur behöver ett stort, filtrerat kar med cirka 400 liter vatten, en landdel med varm solplats och kraftig UVB.

Familj: Emydidae Engelska: Pond Slider Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**18-30 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**20-40 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Semiakvatisk**
Biotop	**Våtmark**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**180 × 70 × 70 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**21-31 °C**
Värmeplats	**30-40 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vatten	**Akvaterrarium** djup 30-40 cm
Vattentemperatur	**21-31 °C**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter, färdigfoder, växter, ryggradsdjur och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**2-30 ägg**
Kullar per år	**1-5**
Inkubation	**59-112 dagar** vid 22-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Trachemys scripta är en medelstor till stor sötvattensköldpadda som tillbringar större delen av livet i vattnet och bara går upp på land för att sola, lägga ägg eller hitta ett nytt levnadsområde. Ryggskölden (carapax) är oval och platt, olivgrön till brun med ljusa teckningar, och huden är mörk med gula ränder. Alla mått i texten avser ryggsköldens längd. Honorna blir större än hanarna: fullvuxna hanar mäter vanligen cirka 18 cm och honor cirka 25 cm, och stora honor når 30 cm. I sällsynta fall kan skölden bli över 40 cm. Ett fullvuxet djur väger upp till cirka 3 kg.

Arten har tre underarter. *T. s. elegans* har en röd rand bakom varje öga och mörka fläckar på varje buksköldsplatta, och den är den klart vanligaste i handeln. *T. s. scripta* har en lodrät gul rand bakom ögat, och *T. s. troostii* har ett snett gult fält bakom ögat och är sällsynt i handeln. Underarterna korsar sig ofta, så många djur är blandformer, och det spelar ingen roll för skötseln.

Hanen känns igen på mycket längre klor på frambenen, en tjockare och längre svans och en lätt inåtbuktande buksköld. Honan har en platt buksköld och en kortare, smalare svans.

Livslängden är vanligen 20-30 år, och enstaka djur blir över 40 år. Arten är lugn och nyfiken, men inget sällskapsdjur som man tar upp: den lär sig snabbt att koppla dig till mat och simmar fram och tillbaka framför glaset när du kommer, men den tycker inte om att hanteras. Ett fullvuxet djur behöver cirka 400 liter filtrerat vatten, kraftig uppvärmning och UVB under hela sitt långa liv.

T. scripta har varit bland de mest handlade reptilerna i världen och har rymt eller satts ut i stora delar av världen. Den räknas som en av världens värsta invasiva arter: den blir könsmogen tidigare, växer sig större, får fler ungar och är mer aggressiv än många av de arter den konkurrerar med om föda och solplatser. Anläggningen ska därför alltid vara rymningssäker, och djuret får aldrig sättas ut i naturen.

Läs mer: Ljus och UVB

Utbredning och livsmiljö

Trachemys scripta är ursprungligen hemmahörande i sydöstra och centrala USA och nordöstra Mexiko. *T. s. scripta* lever i sydöst: Virginia, North och South Carolina, Georgia, Alabama och Florida. *T. s. elegans* lever i Mississippiflodens avrinningsområde och längs Mexikanska golfens kust från Iowa, Illinois, Indiana och Ohio i norr till Texas och östra New Mexico i väster, och vidare in i nordöstra Mexiko (bland annat Nuevo León och Tamaulipas). *T. s. troostii* förekommer framför allt kring Tennessee.

Utanför det ursprungliga området finns arten i dag på alla kontinenter utom Antarktis, eftersom djur har rymt eller satts ut, även på flera platser i Europa. Länderna på kartan visar bara den ursprungliga utbredningen. Taxonomin i artkomplexet är inte klarlagd: flera former som tidigare räknades som underarter räknas nu som egna arter, och det råder oenighet om hur komplexet ska avgränsas.

> **Naturlig utbredning:** USA och Mexiko.

LIVSMILJÖ

Trachemys scripta lever i dammar, sjöar, kärr, långsamma floder och andra våtmarker med mjuk botten, rikligt med vattenväxter och trädstammar eller stränder där den kan sola. Grupper med många djur ses ofta i solen på stammar och grenar, också högt över vattnet, och vid fara glider de blixtsnabbt tillbaka i vattnet och dyker.

Unga djur håller sig i mycket grunt vatten med mycket vegetation, där de både hittar föda och skydd. Fullvuxna djur rör sig över större avstånd på jakt efter föda. Hanarna ger sig ut på längre vandringar efter honor, och honorna lämnar vattnet för att gräva bo i marken.

På vintern går arten i vintervila på botten av dammar och sjöar. Djuren blir inaktiva omkring oktober, när temperaturen sjunker under 10 °C, och de varken äter eller bajsar, ligger nästan orörliga och andas mycket sällan. I varmare områden kan de komma upp och sola, men de återvänder snabbt till vilan när det blir kallt igen.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Håll djuret i ett akvarium, ett stort kar eller en sluten inomhusdamm, inte i ett vanligt terrarium. Vattenmängden avgör storleken: det ska vara minst ca 15 liter vatten per cm ryggsköldslängd, och vattendjupet ska minst motsvara ryggsköldens längd. En fullvuxen sköldpadda på 25 cm behöver alltså minst 380 liter vatten, en hona på 30 cm omkring 450 liter, och landdelen kommer utöver det. Måtten 180 × 70 × 70 cm ger en vattendel på 140 × 70 cm med 40 cm vatten (knappt 400 liter), en landdel på 40 × 70 cm och 30 cm kant ovanför vattnet. Större är alltid bättre.

Inred från början en anläggning för ett fullvuxet djur. Vatten är tungt: 400 liter väger 400 kg, så placera anläggningen på ett golv som kan bära den, helst i bottenvåningen eller i källaren. Glasakvarier är lätta att göra i ordning, men kräver ombyggnad till landdel och solplats. Kar med ogenomskinliga väggar, som foderkar och färdiga dammkar, får djuret att känna sig tryggare och dämpar den eviga simningen fram och tillbaka längs glaset: i naturen dyker sköldpaddan för att gömma sig, och i ett glasakvarium finns ingenstans att gömma sig under vattnet.

Landdelen ska vara så stor att hela djuret kommer helt upp ur vattnet, och gärna så stor att det kan ta en promenad. Bygg den som en strandkant eller en hylla med en sträv ramp, och lägg en stor, platt sten som solplats, eftersom sten leder värmen jämnt och värmer både underifrån och ovanifrån. Lampa och UVB sitter direkt ovanför solplatsen. Kanten runt landdelen ska vara minst 25 cm hög så att djuret inte kan klättra ut. Är djuret en hona, bygg in en låda med jord eller sand som äggläggningsplats.

Vattnet renas av ett kraftigt filter, helst ett externt tunnfilter som är dimensionerat för minst 2-3 gånger vattenmängden. Håll helst bara ett djur: flera djur ska vara lika stora och kräver ett kar som är minst 50 % större, och flera solplatser.

Anläggningen ska vara helt rymningssäker. En utomhusdamm på sommaren är bara försvarbar om den är stängd: stängsel som går minst 30 cm ner i marken mot grävning, tätt stängsel mot rovdjur och hönsnät över toppen. Undvik finmaskigt nät, som skär bort mycket av solens UVB.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Solplatsens yta ska vara omkring 40 °C, mätt med en infraröd termometer ett par timmar efter att lamporna tänts, och luften ovanför 30-32 °C. Värm med halogenlampor, som ger solliknande värme, i djupa kupor med keramisk sockel. Två lampor ger en större och jämnare solplats än en. Värmelampan ska sitta på samma avstånd från solplatsen som UVB-röret.

Vattnet ska vara 21-31 °C för fullvuxna djur; ungar under ett år ska ha 24-29 °C och lite större unga djur 23-24 °C. Fullvuxna djur tål svalare vatten än de små, eftersom de håller värmen bättre efter en tur på solplatsen. Ställ vattenvärmaren på lägsta temperatur så att det uppstår en gradient i karet. Värmaren ska ha ett plastskydd så att djuret inte bränner sig, och en automatisk avstängning. Mät vattnet med en digital termometer genom att doppa ner givaren; låt den inte ligga kvar i karet, för djuret förstör den.

På natten släcks lamporna, och hos fullvuxna djur kan vattenvärmaren också stängas av så att vattnet svalnar något som i naturen; ungar under ett år ska ha varmt vatten dygnet runt. Nattemperaturen är inte närmare känd; 20-24 °C passar.

Vintervila är naturlig för arten och anses nyttig, men den är inget krav, och ett djur som inte själv blir slött och slutar äta på hösten ska inte tvingas. Bara friska, välnärda djur över 3-4 år får gå i vintervila, och bara efter en veterinärkontroll. Sluta mata när djuret självt äter mindre, stäng av värmen en vecka före, och håll sedan djuret vid 3-5 °C i högst 14 veckor (små djur högst 10 veckor), till exempel i en ventilerad låda med fuktig jord och löv i ett kylskåp. Under 2 °C börjar djuret frysa, och över 15 °C är det för kallt för att äta men för varmt för att sänka ämnesomsättningen tillräckligt, så att det långsamt svälter. Väg djuret var 2.-4. vecka; förlorar det mer än omkring 1 % av vikten ska det till veterinär. Första gången bör vintervilan ske med hjälp av en veterinär med erfarenhet av reptiler.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Sköldpaddans fuktighet är själva vattnet, så luftens relativa fuktighet är inte avgörande och inte närmare dokumenterad för arten; 50-80 % i rummet är mer än nog. Det avgörande är vattnets renhet.

Djuret avger sin avföring i vattnet, så vattnet blir snabbt smutsigt, och smutsigt vatten är en hälsorisk för både djuret och dig. Använd ett kraftigt filter och byt vattnet var 1.-2. vecka; enbart filtret räcker inte. Ta bort foderrester och smuts med ett fiskhov efter utfodring. En luftsten ger extra syre, men är inget filter.

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Vattnet är djurets boplats, så det ska vara djupt, rent och varmt. Vattendjupet ska minst motsvara ryggsköldens längd, och 30-40 cm passar fullvuxna djur. Temperaturen är 21-31 °C för fullvuxna djur (se Temperatur).

Filtret ska filtrera både mekaniskt och biologiskt. Den mekaniska delen avlägsnar foderrester och avföring; den biologiska delen, med svamp eller keramikringar, hyser nyttiga bakterier som omsätter giftigt kväveavfall. Bakterierna behöver strömmande vatten; står vattnet stilla saknar de syre, och vattnet blir ohälsosamt. Ett filter avsett för fisk är ofta för svagt, så välj ett som är dimensionerat för minst 2-3 gånger vattenmängden. Bottenfilter, små innanfilter och hängfilter är inte lämpliga för ett fullvuxet djur.

Rengör filtret minst en gång i månaden. Skölj filtermediet i vatten från karet, inte från kranen, så att bakterierna bevaras, och använd aldrig tvål eller kemikalier. Dra ur sladden med torra händer innan du rör vid filtret, och koppla all elektrisk utrustning vid vattnet till en jordfelsbrytare.

LJUS OCH UVB

UVB är nödvändigt. Arten tillhör Ferguson-zon 3, och UV-indexet på solplatsens yta ska vara 3,0-4,0 och lägre på andra

ställen i anläggningen så att djuret kan välja. Använd ett T5 HO-rör med reflektor som täcker 50-75 % av anläggningens längd och sitter över solplatsen.

Avståndet från röret till djurets rygg är 28-33 cm för ett rör med 5-6 % UVB och 43-53 cm för ett rör med 10-12 % UVB. Häng aldrig röret närmare än 25 cm från solplatsen, för då täcker strålningen inte djuret jämnt. Plast och glas stoppar UVB helt, och tätt nät stoppar upp till 40 %, så det får inte finnas något mellan röret och djuret. UVB-rör tappar styrka och måste bytas regelbundet.

Komplettera med en kraftig dagsljuslampa på omkring 6.400 K. Ljuset ska vara tänt 11-13 timmar per dygn, kortast på vintern och längst på sommaren. Använd aldrig färgat ljus, inte heller på natten, eftersom djurets ögon är mycket känsliga för färger och det belastar djuret.

UTFODRING

T. scripta är allätare och äter i naturen smådjur, kräftdjur, snäckor, maskar, små fiskar, grodyngel och andra djur, men också stora mängder alger och vattenväxter; fullvuxna är nästan växtätare. Sköldpaddan saknar spottkörtlar, så den kan bara äta i vattnet; släpp ner maten i karet.

Djur under 1 år får 50 % animalisk föda och 50 % grönt: animalisk föda varje dag, grönt varje dag och pellets varannan dag. Djur över 1 år får 25 % animalisk föda och 75 % grönt: animalisk föda 1-2 gånger i veckan, grönt varje dag och pellets 2-3 gånger i veckan. En portion animalisk föda är vad djuret hinner äta på 5-10 minuter. En portion grönt motsvarar ryggsköldens storlek, och en portion pellets huvudets. Pellets bör högst utgöra 25 % av kosten.

Animalisk föda: kackerlackor, syrsor, daggmaskar, mjölmaskar, sidenspinnarlarver, räkor och krill, snäckor från uppfödning och små levandefödande fiskar som guppy och platy. Hela djur är bättre än bitar, eftersom bitar inte är fullt näringsrika. Guldfisk och några andra karpfiskar innehåller tiaminas, som bryter ner vitamin B1, och får bara vara en tillfällig godbit. Frysta kycklingar, vaktlar och nakna musungar är bara godbitar.

Grönt: maskros, klöver, våtarv, huvudsallat, endiv, grönkål, mangold, spenat och rova. Frukt är en tillfällig godbit. Ge aldrig avokado, lök, tomat, citrusfrukter, svamp, aubergine, rabarber eller stark paprika. Tvätta växter från naturen och använd bara sådana som inte är besprutade och som är säkert bestämda.

Kalk får djuret via pellets och ett sepiaskal i karet, som också håller näbben slitt. Ta alltid bort den hårda plastbaksidan först, för den gör djuret mycket sjukt om den sväljs, och byt sepiaskalet var 1.-2. månad.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott Läs mer: Uppfödning av grodyngel

BETEENDE OCH HANTERING

T. scripta är dagaktiv och nyfiken och lär sig snabbt att koppla dig till mat. De flesta djur tycker inte om att bli vidrörda och kliade. Förtroende byggs bäst upp genom att mata med en mjuk pincett, inte med fingrarna, för då riskerar du att bli biten. Arten har inga tänder, men en vass näbb, och ett bett gör ont och kan blöda.

Ska djuret lyftas, ta det underifrån med handflatan och håll skölden med båda händerna så att kropp och ben stöttas. Håll fast, men inte hårt: ett fall kan skada eller döda. Tvätta händerna noga före och efter, och låt inte barn under 5 år hantera djuret.

Djuret trivs bra ensamt. Flera djur tillsammans kan ge bett, strid om solplatsen och kannibalism, och det är därför bäst att hålla ett. Ett djur som hela tiden simmar fram och tillbaka längs glaset har ofta för lite plats.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen har mycket längre klor på frambenen, en tjockare och längre svans, och kloaköppningen ligger utanför ryggsköldens bakkant; honans kloaköppning ligger vid eller under bakkanten, och hennes buksköld är helt platt. Hanarna är könsmogna vid 9-11 cm ryggsköldslängd och honorna vid 15-20 cm. Uppgifterna om åldern varierar: hanarna efter 2-6 år och honorna efter 5-8 år.

PARNING

I naturen sker parningen mellan mars och juli under vatten. Hanen simmar framför honan och vibrerar med de långa klorna mot hennes ansikte, och honan sjunker till botten om hon är mottaglig; annars kan hon reagera aggressivt. Uppvaktningen kan vara i 45 minuter, själva parningen omkring 10 minuter.

En hane som hålls tillsammans med en hona uppvaktar henne ofta ihärdigt; hålls djuren tillsammans måste det finnas plats så att honan kan komma undan.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

En hona lägger 2-30 ägg per kull, vanligen 6-11, beroende på storlek och ålder, och 1-2 kullar per år, enstaka upp till 5, med 12-36 dagar emellan. Hon gräver ett hål med bakbenen och lägger äggen däri. De sista veckorna före läggningen vistas hon mindre i vattnet och nosar och skrapar i marken efter ett ställe att gräva. Honor kan lagra sperma och lägga befruktade ägg under säsongen efter en parning.

En hona ska alltid ha en låda med jord eller sand på landdelen, även när hon hålls ensam, så att hon har ett ställe att gräva.

INKUBATION

I naturen kläcks äggen efter 59-112 dagar, oftast efter 60-95 dagar. Könet avgörs av ruvningstemperaturen: vid 22-27 °C kommer bara hanar, vid högre temperaturer honor. Den övre gränsen i inkubatorn (30 °C) är en uppskattning.

Äggen har ett mjukt, böjligt skal som tar upp vatten från omgivningen. Får de för mycket vatten kan de spricka eller angripas av svamp. Ungarna blir ofta liggande kvar i skalet den första dagen eller två efter kläckningen medan de tar upp resten av gulan.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna klarar sig själva från kläckningen; föräldrarna sköter varken ägg eller ungar. I naturen håller de sig i mycket grunt vatten med mycket vegetation, där de hittar föda och skydd och själva söker upp det varmaste vattnet.

Ungar under ett år ska ha vatten på 24-29 °C dygnet runt, gott om gömslen och en solplats som de lätt kan klättra upp på. De får animalisk föda och grönt varje dag och pellets varannan dag (se Foder). Hålls flera ungar tillsammans ska de vara lika stora, och man måste se till att alla får föda.

Hälsa och vanliga misstag

Sköldpaddor döljer sjukdom, så var uppmärksam på förändringar. Väg och mät djuret 1-2 gånger i månaden, och för en veckologg över vikt, aptit och beteende. Plötslig viktnedgång är ofta det första tecknet på sjukdom, och en jämn vikt visar att du varken matar för mycket eller för lite.

Vanliga problem och fel i skötseln: - Smutsigt vatten: vattnet blir snabbt en hälsorisk om filtret är för svagt eller vattnet inte byts. - Kalkbrist och sjukdomar i skelett och sköld vid för lite UVB eller kalk. Se till att ge UVB och ett sepiaskal utan plastbaksida. - B1-brist (tiaminas) vid för mycket guldfisk eller liknande karpfiskar. - Sväljd plast från sepiaskal eller inredning. - Felaktig inredning, där djuret inte kan komma upp ur vattnet eller inte kan gömma sig.

Alla reptiler kan vara symtomfria bärare av Salmonella och smitta människor. Tvätta händerna före och efter kontakt med djuret, vattnet och utrustningen, och låt inte barn under 5 år hantera djuret. Efter ett bett ska såret sköljas under rinnande vatten i omkring fem minuter och rengöras med mild tvål; sök läkare vid djupa, blödande eller infekterade sår.

Sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret går ner i vikt, inte äter, har öppen mun eller verkar slött.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.